

ZAVOD
BUFETO

Slovensko
mladinsko
gledališče

Vilharjeva 11
SI-1000 Ljubljana

LUNA na CESTI

poetična klovnovska predstava

na cesti

na cesti

Slovensko mladinsko gledališče

Sezona 2012/2013

Uprizoritev 2

Kazalo

7 Zasedba

9 Jana Pavlič

Danes gremo v cirkus

13 Nataša Sultanova in Ravil Sultanov

Zazrta v prihodnost

17 Ivan Peternelj

Luna – kraljica nočnega neba

19 **Kdo je izsanjal *Luno na cesti?***

Luna na cesti

Poetična klovnovska predstava

Koprodukcija: **Zavod Bufeto** in
Slovensko mladinsko gledališče

Zamisel in izvedba: **Ravil Sultanov** in **Nataša Sultanova**

Režija: **Ivan Peternelj**

Likovna podoba,

kostumi in rekviziti: **Barbara Stupica**

Scenografija: **Sandi Mikluž**

Glasba: **Nino Rota**

Oblikovanje luči: **Matjaž Brišar**

Oblikovanje zvoka: **Silvo Zupančič**

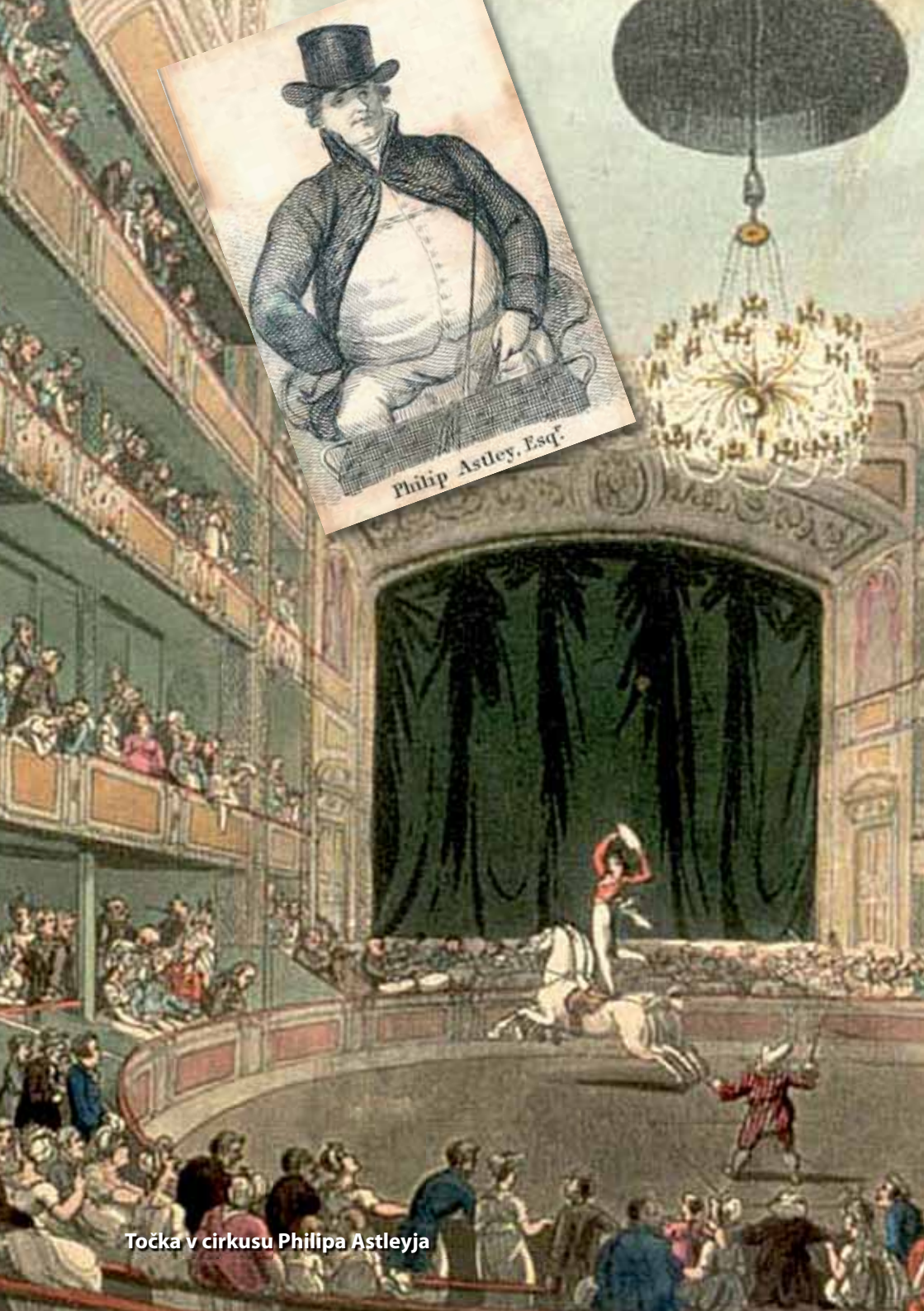
Vodja predstave: **Janez Pavlovčič**

Garderoberki: Slavica Janošević, Andreja Kovač

Rekviziter: Dare Kragelj

Izdelava scene: Delavnice SMG

Premiera: 29. septembra 2012 v spodnji dvorani SMG

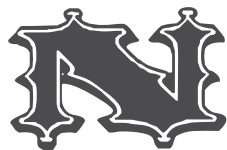

Philip Astley, Esq.

Točka v cirkusu Philipa Astleyja

Jana Pavlič

Danes gremo v cirkus

a začetku filma Federica Fellinija *Klovni* dečka iz postelje zvbijo nenavadni glasovi pod oknom. Pod seboj zagleda magičen prizor: na trgu pred hišo neznane postave gradijo velikanski šotor.

V mesto je pripotoval cirkus.

Nenavadni, za mnoge skrivnostni svet cirkusa že od svojega nastanka kakor magnet privlači občinstvo.

Prvi evropski cirkus si je konec 18. stoletja zamislil angleški konjeniški častnik Philip Astley v Londonu. Astley je postavil osnove, ki za cirkus veljajo še danes. Vsak klasični cirkuški šotor je postavljen po njegovem modelu in vsaka cirkuška arena v premeru še danes meri natančno trinajst metrov in pol, kar je dvakratna dolžina dresurnega biča, s katerim je Astley iz središča arene vodil konje. Ta standardna mera je omogočila, da so lahko raznovrstni potujoči cirkuški umetniki izvajali točke v kateremkoli potujočem cirkusu na svetu.

Astley je imel s svojim cirkusom veliko uspeha, zato je družinsko podjetje nadaljeval s sinom Johnom. Skupaj sta ustvarila pravi cirkuški imperij, ki je iz Anglije segal tudi v Francijo in na Irsko, se od tam razvejal po vsej Evropi, nato pa še v Združene države Amerike, ki takrat še niso bile združene.

Astleyjev cirkus je bil cirkus s konji. Dresurnim točkam so kmalu dodali še druge veščine, od akrobatike in žongliranja do komičnih pantomim, ki so bile pri publiku vedno zelo priljubljene. Njihova prvotna vloga je bila zamotiti občinstvo v času med različnimi akrobatskimi točkami. Iz teh pantomimskih komičnih prizorov v Astleyjevem cirkusu je na samem začetku 19. stoletja znameniti praoče evropskih klovnov Joseph Grimaldi ustvaril lik klovna z velikimi rdečimi usti, popolnoma belim obrazom in oranžno pobarvanimi šopi las na pobriti glavi, kar še danes predstavlja osnovo za večino hudomušnih klovnovskih likov in kar gledališki zgodovinarji označujejo kot enega najpomembnejših

odrskih »izumov« 19. stoletja. Grimaldi je bil in je še danes legenda.* Veliko je k temu prispeval tudi njegov biograf, znameniti pisatelj Charles Dickens.

Grimaldijev oče je bil italijanski komik, mati pa angleška plesalka. Ta »mednarodnost« klovnovskih družin se je v 19. stoletju razvejala predvsem na francosko-italijansko-angleški osi. Tako so nastale cele dinastije klovnov, ki so segale še globoko v 20. stoletje. Skrbno so gojile tradicijo in varovale družinske skrivnosti ter tako svoje najboljše točke in atrakcije prenašale iz roda v rod. Enako velja tudi za druge cirkuške veščine, saj je večina najslavnejših cirkuških umetnikov izvajala točke, ki so jih že njihovi očetje in njihovi stari očetje in ki so bile mnogokrat celo predmet tatvin ali premišljenih družinskih transakcij.

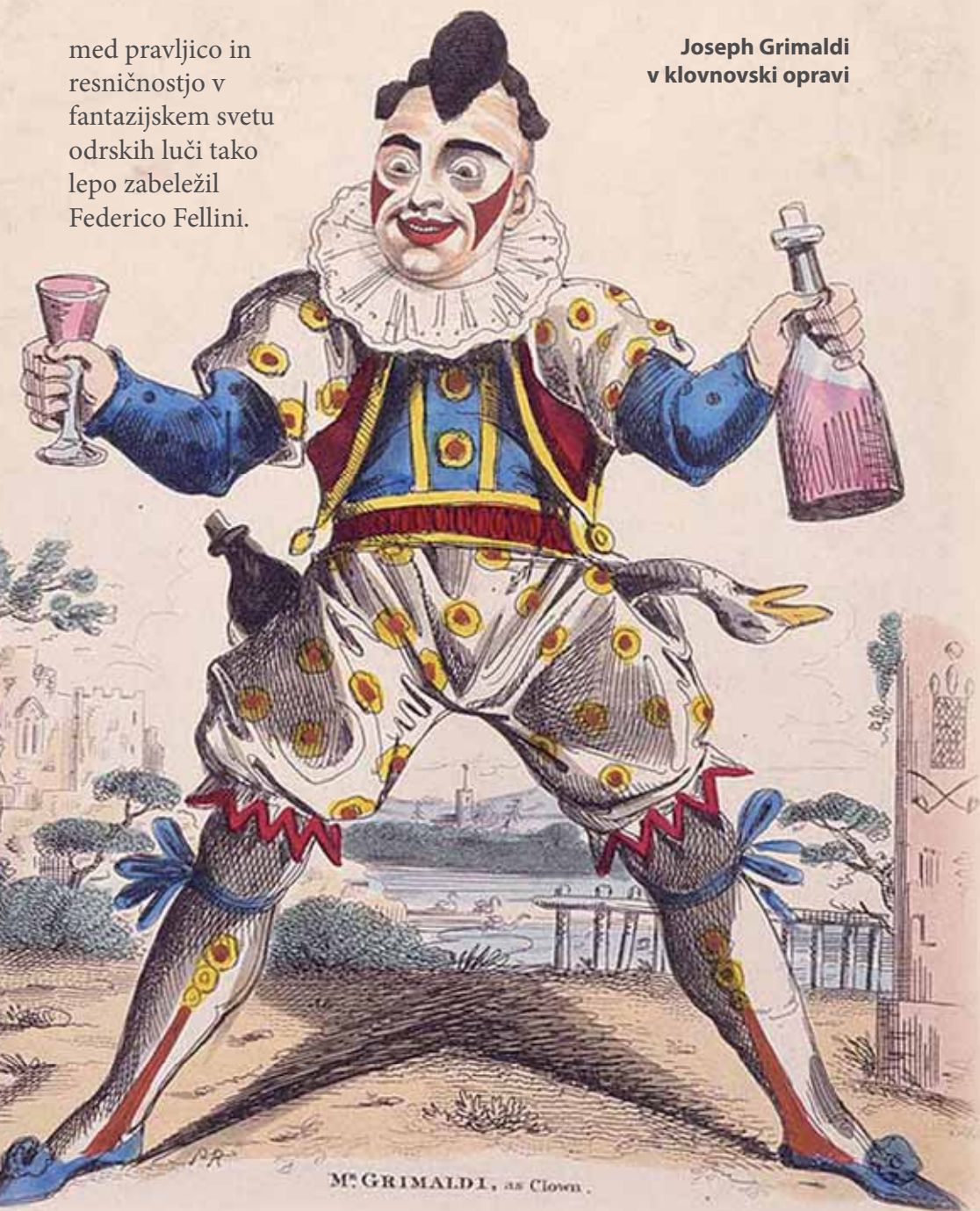
Tako kot klasični balet se je tudi cirkus s svojimi veščinami in seveda s klovni v 19. stoletju preselil v Rusijo, kjer se je razvila ruska cirkuška tradicija. V 20. stoletju jo je v Sovjetski zvezi uradno ustoličila znamenita državna cirkuška akademija, prva visoka šola, posvečena tej zahtevni obliki odrskih umetnosti. Po sovjetskem vzoru so nastale druge visoke šole za cirkus – v Franciji, Belgiji, na Finskem, v Kanadi. In danes nihče več ne dvomi, da je cirkus res pomembna in zahtevna gledališka zvrst. Iz cirkuških šotorov se je preselil v gledališke dvorane, kjer je kraljeval že na svojem začetku, saj je bil recimo klovni Joseph Grimaldi solastnik in glavna zvezda znamenitega londonskega gledališča Sadler's Wells.

Cirkuške predstave tako imenovanega umetniškega cirkusa se odlikujejo po natančni dramaturgiji. Točke, ki so nekoč razkazovale zgolj veščine izvajalcev, so sestavni del zanimivih zgodb, ki jih pripovedujejo predstave. Akrobati, klovni, žonglerji ustvarjajo prave gledališke like, z vsemi značilnostmi gledališke vloge, kot jo poznamo iz klasičnega gledališča. Sodobni cirkus gradi tudi na posebni scenografiji, kostumografiji, odrski luči, skratka uporablja vse elemente gledališke umetnosti, in današnje občinstvo privlači s sodobnim odrskim izrazom. Hkrati pa je po duhu arhaičen in celo pravljichen, saj obuja – in jo prestavlja v nov čas – starodavno obliko, ki nosi duha potujočih gledaliških družin iz nekih drugih časov, družin, katerih člani so imeli čisto poseben življenjski slog, ki ga je v svojem filmu o klovnih na meji

*Še danes se klovni z vsega sveta v popolni klovnovski opravi vsako prvo nedeljo v februarju v cerkvi svete Trojice v londonskem Dalstonu s posebnim obredom spomnijo svojega slavnega kolega.

med pravljico in resničnostjo v fantazijskem svetu odrskih luči tako lepo zabeležil Federico Fellini.

Joseph Grimaldi
v klovnovski opravi

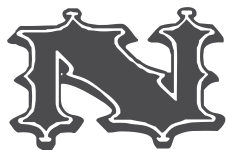

M^o GRIMALDI, as Clown.

Nataša Sultanova

Zazrta v prihodnost

ataša in Ravil sta se kot klovna izobraževala na Državni akademiji za cirkuške in odrske umetnosti v Moskvi in med nastajanjem predstave *Luna na cesti* sta se ozrla k začetkom svoje klovnovske poti.

Ravil je v otroštvu navdušeno obiskoval gledališke krožke, že takrat pa so ga navdihovali klovni, zlasti Oleg Popov, v svetu najbolj znani ruski klovni, prava zvezda. Kaj ga je najbolj navdušilo, je težko reči, mogoče njegov znameniti karirasti klobuk ... Vsekakor se je iz gledaliških voda kaj kmalu preselil v cirkuške in od svojega dvanajstega ali trinajstega leta dalje je redno obiskoval cirkuški studio v mestu Gaj, kjer je živel. Logično nadaljevanje je bila Državna akademija za cirkuške in odrske umetnosti v Moskvi, kjer se je začel s cirkusom ukvarjati resno in profesionalno.

Z Natašo je bilo malo drugače. Seveda je vedela za cirkus, tudi Olega Popova je poznala in prav tako je bila navdušena nad njegovim karirastim klobukom. Vendar pa nikakor ni pričakovala, da jo bo zaneslo v cirkuške vode, saj je bila predana gledališka igralka. Toda ne usmerjamo le mi življenja, tudi življenje usmerja nas, in tako je Nataša pristala na akademiji za odrske in cirkuške umetnosti. Nove možnosti so jo navdušile: trapez ... žongliranje ... akrobatika ... najbolj pa so jo prevzeli klovni. Cirkus jo je kmalu začel privlačiti precej bolj kot klasično oziroma »čisto« gledališče.

Moskovska akademija je bila takrat (nekako do leta 1995) edina akademija za cirkuške umetnosti v svetu in je bila res nekaj posebnega. Sicer so v Evropi in Ameriki obstajale še druge šole, vendar niso ponujale tako širokega znanja, ker so delovale le v sklopu nekaterih večjih cirkusov; učile so obrti, niso pa ustvarjale razgledanih ljudi in igralcev, ki bi bili zmožni narediti »nekaj več«.

Kot državno šolo so moskovsko akademijo uradno odprli leta 1928, čeprav je že od leta 1913 kot šola za akrobate ponujala posamezne

»predmete« in tečaje. Do leta 1961 – tedaj so se tudi na področju cirkusa in gledališča pojavili novi tokovi in vrenja – je delovala kot višja šola, tedaj pa so njen program razširili z akademskimi disciplinami, cirkuškim umetnostim so priključili odrske – in nastala je akademija za cirkuške in odrske umetnosti.

Takrat so cirkuško umetnost jemali zelo resno – zares kot umetnost, in kot vsaka umetnost si je zaslužila akademijo, pa tudi cirkuško stavbo, ne le šotorov obledelih barv. Cirkus je bil torej cenjen enako kot gledališče, balet, glasba ... in enako so ga tudi obravnavali.

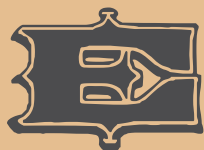
Nataša in Ravil sta ta srečna leta še ujela, potem pa se je kolo obrnilo ... Plamenico cirkuškega razvoja je prevzela Kanada, kjer je konec osemdesetih nastal Cirque du Soleil, ki je črpal prav iz tradicije ruskega cirkusa in moskovske cirkuške akademije, ta pa je začela zaostajati. Središče razvoja cirkuške umetnosti se je torej preselilo na drugo stran sveta – a tako pač je, in dobro je, da je znal izkušnje, ki so se dolga desetletja nabirale v Rusiji, kdo prevzeti, ponesti naprej in jih nadgraditi.

V Montrealu je nastala šola, danes akademija, ki po vzoru ruske ponuja akademske vsebine, različne programe, smeri, in je danes pravzaprav ena najzanimivejših gledaliških šol. Precej cirkuških šol obstaja tudi v Franciji, ki je bila vseskozi ena najbolj »cirkuških« držav. Vodilna v Evropi in ob montrealški v svetovnem merilu trenutno najzanimivejša je tista v mestu Chalons-en-Champagne. Druge ponujajo ožje programe, namenjene denimo samo klovnom, žonglerjem, akrobatom, omenjene tri akademije pa poskrbijo za res celostno izobrazbo – tudi moskovska namreč še vztraja, čeprav preživlja težka leta; medtem ko montrealška in chalonska stremita naprej, dopuščata eksperiment in inovativnost, je moskovska postala muzej, ki se ukvarja z ometanjem prahu s spomenikov in starih trofej. Pa bi bil že čas, da se ozre na šoli, ki sta se prej zgledovali po njej, prevzame od njiju, kar ponujata naprednega, in postane središče za pogumne ideje, vzgoji drzno generacijo mladih, ki bodo cirkuško umetnost popeljali naprej, v nove višave.

Da je Natašo in Ravila, potem ko sta se spoznala na tedaj še cvetoči moskovski akademiji za cirkuško umetnost, pot zanesla ravno v Slovenijo, ni bilo naključje, temveč modra usmeritev življenja samega. Sem ju je privabila simpatičnost dežele, ki leži tako blizu središča sveta, pa so jo tokovi cirkuškega vrveža povsem obšli. Prav v tem sta videla izziv: ta košček Evrope sta povezala s cirkusom in v skoraj dvajsetih letih vzgojila gledalce, ki znajo ceniti tovrstno umetnost. Kajti tako kot mora mlad glasbenik poslušati prave tone, da se nauči oceniti kakovost zvoka, morajo to možnost imeti tudi mladi cirkuški navdušenci.

Luna – kraljica nočnega neba

nega najzgodnejših astroloških koledarjev so napravili Babilonci in je temeljil na luninem ciklu. Njihova najpomembnejša lunina boginja je bila Ištar, ki je predstavljala predanost volji vesolja. V Egiptu poznamo Izido ali Maat, kraljico neba in mater vse narave, ki je Egipčanom predstavljala starodavno modrost, plodnost, čutno ljubezen in čarovništvo, varovala pa je tudi ženske pri porodu. Za egipčanske svečenike je bila mati vesolja Luna. Božanstvo je bilo sprva lahko obeh spolov, pozneje, ko se je tehtnica začela nagibati k bolj patriarhalni in moški drži, je prevladal solarni princip (Sonce), nazadnje pa se je izoblikovala trojica, trojno božanstvo, sestavljeno tako iz moških kot ženskih principov. Pri Grkih najdemo podobno trojstvo, Luno so predstavljale Selena, Hekata in Artemida. Te trojne boginje so bile prototip za biblijsko sončno trojico, katere korenine segajo v matriarhalne kulture in obdobja čaščenja božanskega ženskega principa. Luno so pogosto povezovali tudi z zemeljskimi boginjami Gajo, Reo, Perzefono, Demetro, kar kaže na njeno tesno povezanost z naravnimi ritmi zemlje in telesa.

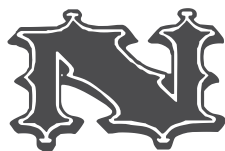
Včasih pravimo, da *nas trka, nosi luna* ali da *smo za luno*. V takih trenutkih smo lahko deležni nedoumljivega navdiha ali pa nas odnese v svet, v katerem izgubimo stik s stvarnostjo. Luni kot vladarici pripadajo noč, podzavest, somračna pokrajina, ki dremlje v nas, se pa prebudi v spanju, sanjah, fantazmah, domišljiji, in ki še vedno oblikuje našo globoko občutljivost. Gre za občutljivost intimnega bitja, prepuščenega tihi očaranosti nad svojim skrivnim vrtom, nad otipljivo pesmijo duše; občutljivost notranjega bitja, pobeglega v paradiž svojega otroštva. Ali pa nas kot zvodnica noči zapelje v pijanost nagona, v trans življenjskega drhtenja, ki našo muhasto, potepuško, boemsko, zanesenjaško dušo odnaša tja, kamor pač nanese ... Luna ima torej svojo moč – kot jo ima noč. Je simbol sanj, podzavesti in noči. Od nekdanj so ji pripisovali

magičen pomen in vpliv, na Zemlji premika vode oceanov, vpliva na rast rastlin in vedenje živali. Nagovarja tudi našo instinktivno plat, pritiska na vzvode, ki odpirajo pot v neracionalni del duševnosti, kjer se včasih skrivajo besnenje, najbolj nenavadne fantazije, čustva, ki nas preplavljajo in iz katerih se ne moremo izviti, strah pred neznanim, pred vsako senco. Luna deluje ponoči – in takrat lahko vsaka majhna senca v našem spremenjenem doživljanju postane nenavadna pošast – ali pa nam s svojo mesečino osvetli skrivnostne in čarobne pokrajine naše domišljije.

In prav tam, na planjavi, obsijani z mesečino, sedi zajček in gleda luno – znana podoba iz lunarnega bestiarija (zbirka besedil o živalih), ki nastopa v vseh mitologijah, verovanjih in folklorah. Zajec predstavlja nagonskost in otroškost, je šibka žival, ki pa se vseeno bojuje in je pripravljena žrtvovati svoj otroški značaj za prihodnji razvoj. Zajec je simbolično povezan s puberteto, predstavlja zorenje libida, prebujajočo se spolnost. Je nedolžna belina, ki jo čarovnik pričara iz svojega črnega klobuka ...

In gledališče je črn čarovniški klobuk. Predstava *Luna na cesti* je nostalgичna miniatyrka za dva klovn. Klovn potepuh ter muhasta in boemska klovnesa se srečata, ko noči zavlada polna luna in se z nje osuje skrivnosten prah, ki vsakogar začara in obnori. Klovni so nepredvidljiva in zagonetna bitja in tako pride do prismuknjenih zapletov, v katerih je vse dokaj nelogično, nesmiselno in nerazumljivo. Ampak klovn žé vedo, kako in kaj, tako kot ima vsak otrok svoj prav s svojo predstavo o svetu. Navadna človeška pamet odraslega človeka tega ne more razumeti, če v njem ni ostal vsaj košček otroške čistosti, klovnovske nedoumljivosti. Sploh pa se tega ne da razumeti, saj je klovnov svet svet srca in neposrednosti. Klovn je ogrožena vrsta. Predstavlja vrednoto mitskega norca, ki sporoča resnico srca. Naj živijo klovn, solze in smeh.

Kdo je izsanjal *Luno na cesti*?

Nataša Sultanova in Ravil Sultanov sta prava pravcata šolana klovna, kakršnih v Sloveniji ne premoremo prav veliko. Seveda, saj tudi nimamo šole, kjer bi se svoje (prav nič lahke, četudi na videz lahkotne!) umetnosti lahko izučili. Ravil in Nataša pa sta se rodila v Rusiji – pravzaprav v takratni Sovjetski zvezi –, kjer je tradicija cirkuške umetnosti dodobra ukoreninjena. Tako sta lahko obiskovala akademijo za cirkuško in gledališko umetnost v Moskvi, na njej diplomirala in se potem zaposlila v Državnem cirkusu v Moskvi. A samo ta je bil za njuno radoživo ustvarjalnost premalo: izzive sta iskala tudi pri filmu, na televiziji in v gledališču. Službi v Državnem cirkusu sta tako čez nekaj let rekla zbogom, se napotila novim izzivom naproti ... in decembra 1993 prišla v Slovenijo. Tudi tu sta sodelovala s televizijo, ustvarila sta predstavico *Mini cirkus Buffetto*, s katero nastopata še zdaj in usta vseh velikosti in starosti raztegujeta v prešeren nasmeh, sledile pa so ji številne druge. Ustanovila sta Zavod Bufeto, ki se posveča razvoju cirkuško-gledaliških umetnosti, in v njegovem okviru organizirata tudi mednarodni gledališko-klovnovski festival Klovnbuf. Ta že nekaj let poteka vsako pomlad (navadno se začne proti koncu maja) in je k nam pritegnil nekatere najznamenitejše sodobne klovne na svetu!

Prav kmalu po prihodu v Slovenijo sta začela tesno sodelovati s Slovenskim mladinskim gledališčem (pozneje tudi z drugimi teatri). Najprej pri predstavi z nadvse primernim naslovom: *Klovni*. Njuno delo je potekalo predvsem v zakulisju: režiserju sta pomagala z nasveti, igralce (iz)urila v vragolijah, ki so jih potlej zganjali po odru, in si zamislila potek klovnovskih točk. Ni trajalo dolgo, pa sta začela v predstavah dobivati tudi »prave« vloge. Na otroke sta največji vtis gotovo naredila v *Piki* (vsem znani Nogavički, seveda; če ste si jo ogledali, se ju boste spomnili na primer kot prikupno okorne gospodinjske pomočnice Ele in visokostno tragične grofice Aurore), nepozabna pa sta bila med drugim tudi v uprizoritvi *Silence Silence Silence*, ki je med vsemi slovenskimi gledališkimi predstavami »obredla« največ sveta: videli so jo v Braziliji, Mehiki, Kolumbiji, ZDA, pa Nemčiji, v Italiji, na

Danskem, Češkem, Madžarskem, Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini, Srbiji in še marsikje ...

V času tesnega sodelovanja z Mladinskim sta spoznala igralca **Ivana Peternelja**. Ivan je doma iz Idrije, fakulteto pa je obiskoval v Ljubljani – če je hotel postati igralec, je drugje tudi ni mogel. Akademija za gledališče, radio, film in televizijo (na kratko AGRFT) je namreč edina tovrstna šola v Sloveniji. Ko jo je končal, je bil nekaj časa svobodni umetnik in že v tem obdobju je tesno sodeloval s Slovenskim mladinskim gledališčem, nato pa se mu je pridružil kot stalni član ansambla. Te odločitve smo bili zelo veseli, saj je poleg tega, da se odlično prelevi v prav vsak lik, ki ga od njega zahteva dramska predloga ali režiser, tudi izvrsten plesalec oziroma gibalec in pevec, kar ustvarjalci predstav pogosto in s pridom izkoristijo. Otrokom in mladim se je najbolj prikupil kot navihani Rožle v *Kekcu*, žuželčje suhljati palček v *Sneguljčici in sedmih palčkih* ter skoporiti Fagin v *Oliverju Twistu*. (Samo pomislite – eno od teh bitij

je pravljico, med drugima dvema pa je vsaj petdeset let starostne razlike! Vam ne pove že to, kako sijajen igralec je Ivan?) Poleg tega, da igra, rad snuje in režira lastne projekte. Nekaj jih je bilo namenjenih tudi mladim gledalcem – in pri enem je sodeloval prav z Natašo in Ravilom: to je bil poetični *Stanovitni kositrni vojak* po znani pravljici Hansa Christiana Andersena.

Vsi trije so znova združili moči v *Luni na cesti*. Končna sodba o tem, kakšno predstavo jim je uspelo ustvariti, je v vaših rokah; ker jih poznamo in vemo, kako resno jemljejo svoje delo in kako zavzeto se ga lotevajo, smo prepričani, da bo srebrnkasti žarek mesečine njihove lune prebudil iskrice v vaših očeh.

Slovensko mladinsko gledališče

Vilharjeva 11, 1000 Ljubljana

Tel.: + 386 (0)1 3004 900

Faks: + 386 (0)1 3004 901

E-naslov: info@mladinsko-gl.si

www.mladinsko.com

Direktorica **Uršula Cetinski**

in umetniški vodja: 01 3004 905 | ursula.cetinski@mladinsko-gl.si

Pomočnik direktorice **Tibor Mihelič Syed**

za poslovanje: 01 3004 906 | tibor.mihelic@mladinsko-gl.si

Dramaturg: **dr. Tomaž Toporišič**

01 3004 916 | tomaz.toporistic@mladinsko-gl.si

Vodja marketinga: **Tadeja Pungercar**

01 3004 908 | tadeja.pungercar@mladinsko-gl.si

Vodja projektov: **Dušan Pernat**

01 3004 907 | dusan.pernat@mladinsko-gl.si

Vodja **Vitomir Obal**

koordinacije programa: 01 3004 919 | vitomir.obal@mladinsko-gl.si

Tehnični vodja: **Dušan Kohek**

01 3004 909 | dusan.kohek@mladinsko-gl.si

Prodaja vstopnic **v Prodajni galeriji**

Trg francoske revolucije 5, 1000 Ljubljana
od ponedeljka do petka med 12.00 in 17.30
ob sobotah med 10.00 in 13.00

01 425 33 12

možnost plačila s plačilnimi karticami BA Maestro,
American Express, Eurocard in Karanta

pri gledališki blagajni

Vilharjeva 11, 1000 Ljubljana

01 3004 902

uro pred začetkom predstave

na spletu

www.mladinsko.com

nakup vstopnic s popusti prek spleta ni mogoč

Bufeto

Zavod za razvoj cirkuško-gledaliških umetnosti

Brodarjev trg 12, 1000 Ljubljana

Tel.: 031 331917

E-naslov: zavodbufeto@gmail.com

www.zavodbufeto.com

Direktor: **Ravil Sultanov**

Umetniška direktorica: **Nataša Sultanova**

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST, KULTURO IN ŠPORT**

Predstava je nastala s podporo Ministrstva za izobraževanje, znanost, kulturo in šport RS.

Mestna občina
Ljubljana

Ustanoviteljica Slovenskega mladinskega gledališča je Mestna občina Ljubljana.

Gledališki list Slovenskega mladinskega gledališča

Sezona 2012/2013 | številka 2

September 2012

Izide ob vsaki premieri

Izdalo Slovensko mladinsko gledališče

Za izdajatelja **Uršula Cetinski**

© Vse pravice pridržane

Uredništvo: **Uršula Cetinski, Mateja Dermelj, Tina Malič, Tomaž Toporišič**

To številko uredila: **Tomaž Toporišič, Tina Malič**

Lektorica: **Mateja Dermelj**

Redaktorica: **Tina Malič**

Fotografije in oblikovanje: **Matej Peternelj**

Tisk: Collegium Graphicum, d. o. o., Ljubljana

Naklada: 400 izvodov

